
Grundloven, folket og magten

Grundloven, folket og magten

Målgruppe: 5. til 10. klasse. GU, VU

Beskrivelse

Dansk dokumentarserie i 10 afsnit. Lars Mikkelsen fortæller om 1800 tallet, som er den periode i Danmarkshistorien, hvor enevælden afskaffes og hvor danskerne får deres første grundlov og folkestyre. Men kampen for et mere lige og retfærdigt samfund er lang, og kræver store ofre undervejs. Ikke mindst for de laveste klasser i samfundet, bondebefolkningen og den gryende arbejderbevægelse. Og i slutningen af århundredet resulterer en anspændt situation mellem bondepartiet Venstre og godsejerspartiet Højre i et attentat på den siddende regeringschef Estrup.

Pædagogisk note

Tv-serien "Historien om Danmark" (8) " Grundloven, folket og magten" giver eleven et levende og fagligt veldokumenteret indblik i Danmarks vej mod en moderne verden fra det spæde folkestyre i 1849 og magtkampen om at få det til at fungere for især samfundets lavere socialgrupper til nabostridighederne med fx Tyskland. Den pædagogiske vejledning indeholder fem elevspørgsmål og lærersvar, der kan bruges som undervisningsopstart og/eller med kildekritisk sigte og repetition efter udsendelsen. Se link nedenfor under "supplerende materialer".

Kapiteloversigt og kapitelindhold

Kapitelsæt: Historien om Danmark. Grundloven, folket og magten

I løbet af 1800-tallet hersker der en kamp mod enevælden og for et mere retfærdigt og lige samfund med folkestyre. Grundloven, fagbevægelsen og en flertalsregering ser dagens lys.

01: Indledning	00:04:12
I 1800-tallet hersker der en kamp mod enevælden og for et mere retfærdigt og lige samfund med folkestyre. Almindelige danskere gør krav på indflydelse, men det er en kamp med store ofre.	
02: Slaget på reden	00:06:09
I 1807 bombarderer England København og erobrer vores flåde. Danmark har ikke støttet op om Englands krig mod Frankrig og nu hævner England sig. Det medfører også at Danmark må afstå Norge i 1814 og at landet erklæres bankerot.	

-
- 03: Bondestanden** **00:08:54**
I begyndelsen af 1800-tallet udgør landbefolkningen ca. 80% og er at betragte som den laveste klasse. Nok har de mulighed for at eje egen gård og land og på denne måde blive fri for godsejerens dominans, men landet er fattigt og mange klarer ikke skærene med tvangsauktion og store tab til følge. Bønderne er således fattige, socialt sårbare og helt uden politisk indflydelse.
- 04: Kampen mod enevældet** **00:11:38**
Christian VIII er enevældig og som sådan landets lovgivende, udøvende og dømmende magt, men omkring i verden er der oprør mod gamle styreformers og revolutioner for systemskifte. Også herhjemme er der blandt de veluddannede ønsker om grundlæggende ændringer.
- 05: Orla Lehmann** **00:12:55**
Orla Lehmann er en moderne politiker, inspireret af liberalismen. Han taler til bønderne rundt omkring i landet for at mobilisere dem i kampen for en grundlov, for grundlæggende rettigheder og ikke mindst for muligheden for almindelige mennesker at få andel i den politiske magt. Både bønder og borgere bakker Orla Lehmann op i de nye tanker, men det er strafbart at tale mod enevælden, hvorfor Orla Lehmann idømmes 3 måneders fængsel.
- 06: Guldalderens kunstnere** **00:15:38**
Guldalderen er en stærk periode i dansk kulturhistorie. - Der sker en fordanskning af kunsten og en kulturel opblomstring i landet, men kunstnerne fandt også sammen i diskussionen om en modernisering af det danske samfund, bl.a. i Kamma og Knud Lyne Rahbek hjem, Bakkehuset. Her mødes landets største kulturpersonligheder, heriblandt N. F. S. Grundtvig, som er en af de første, der taler for, at bondestanden udgør ryggraden i det danske samfund.
- 07: Bønderne samler sig** **00:17:51**
Bønderne får i Guldalderen en symbolsk oprejsning, men de mærker også økonomisk fremgang og får en stigende bevidsthed om, at de bør have indflydelse på magten i landet. Både gårdmænd og husmænd samler sig i denne kamp for et retfærdigt samfund med ligestilling for alle klasser i samfundet. Af frygt for oprør forbyder Christian VIII bønder i at forsamle sig!
- 08: Kræfterne samles** **00:20:15**
Da Orla Lehmann kommer ud, bliver han hyldet og bondebevægelsen finder sammen med Lehmanns liberale bevægelse i kampen for en grundlov.
- 09: Christian VIII's død** **00:20:46**
I 1848 dør Christian VIII og hans søn, Frederik arver den enevældige trone og landets problemer, men Frederik VII er ikke umiddelbart klar til rollen.
- 10: Casinomødet og enevældens fald** **00:21:53**
I marts 1848 samler Orla Lehmann over 2000 borgere til stormøde i teatret Casino for at opildne til regeringsskifte og kamp for en grundlov. Det lykkes Carl Emil Bardenfleth, som egentlig er kongens mand og spion men sympatiserer med Lehmann, at omvende kongen i løbet af natten. Denne accepterer frivilligt at afstå sin magt og lader en regering indsætte. Enevældens tid er ovre.

-
- 11: Danmarks første grundlov** **00:25:16**
Orla Lehmann og D. G. Monrad udarbejder et udkast til en grundlov og i 1849 mødes Den grundlovgivende Forsamling med repræsentanter fra godsejerne, borgerne og bondestanden og godkender Danmarks første grundlov, hvor alle sikres de samme grundlæggende rettigheder og landets ny styreform. Det er dog kun 15% af befolkningen, der får stemmeret og mulighed for at blive valgt ind i rigsdagen, hvor lovgivningen nu finder sted. Kvinder, fattige og andre, der er under indflydelse af andre og uudannede har ikke stemmeret.
- 12: 1. slesvigske krig** **00:28:13**
Lehmann taler for, at Grundloven skal gælde alle, der taler dansk og da flertallet i hertugdømmet Slesvig er dansktalende, arbejder han for, at grænsen mod syd skal være Ejderen, floden mellem Slesvig og Holsten. Men de tysktalende i området føler sig mere knyttet til Holsten og de to hertugdømmer kæmper for selvstændighed i den 1. slesvigske krig i 1848. Et slag de taber, men der ikke findes løsning på.
- 13: Slaget ved Dybbøl Banke i 1864** **00:31:16**
Otto von Bismarck, den preussiske ministerpræsident, hjælper slesvig-holstenerne og har en interesse i at udvide Preussen mod nord og sikre sig adgang til Østersøen. I 1864 rykker østrigske og preussiske styrker ind i Danmark og et af danmarkshistoriens blodigste slag udspiller sig omkring forsvarsværket ved Dybbøl. Krigen resulterer i, at Danmark mister Sønderjylland og grænsen rykkes til Kongeåen.
- 14: Dansk politik efter 1864** **00:35:48**
Den national-liberale gruppe mister sit tag i dansk politik efter nederlaget. I stedet overtager højre, godsejernes parti, men de får et stærkt modspil af venstre, det nye bondeparti. I kraft af de grundlovssikrede rettigheder kunne bønderne nu udtrykke sig frit og her var det nye organ, aviserne et vigtigt talerør.
- 15: Andelsbevægelsen** **00:37:36**
I grundloven er bønderne sikret næringsfrihed, hvilket betyder, at man har mulighed for selv at sælge sine varer. Heraf opstår et fællesskab mellem bønderne som en konkurrence til godsejerne. Det er andelsselskaberne, bla. brugsforeninger og mejerier, som i løbet af bare 10 år vinder frem og giver bønderne en stor økonomisk fordel.
- 16: Sækularisering** **00:39:26**
I løbet af 1800-tallet oplever husmændene og landarbejderne øget arbejdsløshed, hvorfor en stor gruppe - over 270.000 mennesker - søger mod byen i håbet om at finde andre muligheder for at kunne arbejde sig op. Samfundet går fra at være et traditionelt landbrugssamfund til at være et industrisamfund og en ny klasse, lønarbejderne/proletarerne dukker op.
- 17: Livet i byerne** **00:41:07**
I byerne lever alle samfundsklasser side om side. Den høje befolkningstilvækst betyder mange sygdomme og høj børnedødelighed. Arbejderne har lange arbejdsdage, lav løn og lever på et eksistensminimum i stor elendighed. Drømmen om at blive en fri arbejder slukkes for mange.

- 18: Louis Pio og slaget på Fælled** **00:44:13**
Louis Pio udgiver i 1871 to "Socialistiske blade", som starter tankerne om en socialistisk arbejderbevægelse i Danmark. I Frankrig opstår på samme tid Pariserkommunen og herhjemme frygter man en tilsvarende revolution, hvorfor Pio overvåges. Men Pio lader sig ikke stoppe. Han er inspireret af udenlandske socialister og engelske fagforeninger og får startet den første socialistiske avis og en arbejderforening, der organiserer arbejdere over hele landet. Strejken bliver et nyt våben og efter en sådan indkalder Pio til folkemøde i Fælledparken, så arbejderne kan støtte hinanden, men trods forsamlingsfriheden forbyder justitsministeren mødet og arbejderbevægelsens ledere bliver anholdt. Alligevel tropper arbejderne op i parken og gennemfører mødet, hvilket fører til yderligere sammenstød med ordensmagten, et forbud mod arbejdsforeningen og fængsling af Pio.
- 19: To fronter i folketinget** **00:49:38**
Venstre, der står på, at magten skal udgå fra folketingets flertal (parlamentarisme), vinder flertallet i 1873, men Estrups højre afgiver ikke frivilligt magten. De mener, at bønderne er for uciviliserede til at lede et land og den konservative Christian IX støtter dem og vælger dem, da han skal udpege den ny regering.
- 20: Louis Pio og arbejderbevægelsen II** **00:51:04**
Arbejderbevægelsen blomstrer i starten af 1870'erne, men lederne er fortsat fængslet. Pio bliver syg og senere benådet, men presses til at emigrere til USA, hvor han dør i Chicago.
- 21: Estrups politik** **00:53:03**
I 1881 har venstre været det største parti i mere en 10 år uden at have regeringsmagten. De forsøger at obstruere højres politik ved at nedstemme alle finanslove, men Estrup svarer igen ved at sende folketinget hjem før hver afstemning og dermed lave midlertidige love. Demokratiet lider og i 1885 spidser konflikten til, da en ung venstremand forsøger at skyde Estrup, som dog reddes af en knap på jakken! Estrup lykkes med det næste årti at sætte det største parti uden for indflydelse og næsten regere enevældigt.
- 22: Arbejderbevægelsen III** **00:55:47**
I 1884 kommer de to første repræsentanter for arbejderpartiet i folketinget og rundt om i landet og Europa blomstrer arbejderbevægelsen. Der er mange strejker og arbejdsgiverne er frustrerede. Da snedkerne i 1899 strejker i store dele af Jylland samler arbejdsgiverne sig og udelukker arbejderne fra arbejdet i en lockout. Konflikten varer 100 dage og resulterer i Septemberforliget, som bliver grundlaget for de overenskomstaftaler, vi også i dag har mellem arbejdsgivere og fagforeningerne.
- 23: Systemskiftet i 1901** **00:59:52**
Også bønderne får nu større indflydelse. I valget i 1901 går højre kraftigt tilbage og kongen overtales til at lade venstre danne regering. Det er Danmarks 1. flertalsregering og det bliver en markering af, at nu er det ikke længere kongen, der bestemmer regeringen, men folket.
- 24: Afrunding** **01:03:00**
Der afsluttes med et kig ind i næste program.

Links

Hertil findes pædagogisk vejledning

<https://mitcfu.dk/pv/TV0000108296.pdf>

Hertil findes pædagogisk vejledning

<https://mitcfu.dk/pv/TV0000108296.pdf>

Ideer til din undervisning

<https://cfu.kp.dk/fag/historie/>